

Pojęcie przemocy domowej i specyfika przemocy domowej

Treść

1. Definicja przemocy domowej oraz specyfika przemocy domowej

Przemoc domowa - należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

1. narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
2. naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
3. powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
4. ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Przez osobę doznającą przemocy domowej - należy rozumieć:

1. małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich

małżonków,

2. wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,
3. rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,
4. osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
5. osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
6. osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
7. osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
8. małoletniego

- wobec których jest stosowana przemoc domowa;

Osobą doznającą przemocy domowej jest także małoletni będący świadkiem przemocy domowej wobec w/w osób.

Osobą stosującą przemoc domową - jest osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec w/w osób doznających przemocy domowej.

Świadek przemocy domowej - jest to osoba, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej.

Rodzaje przemocy:

1. fizyczna - naruszanie nietykalności fizycznej;
2. psychiczna - naruszenie godności osobistej;
3. seksualna - naruszenie intymności;
4. ekonomiczna - naruszenie własności;

5. zaniedbanie - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.

Cechy przemocy:

1. jest to proces, nie pojawia się znikąd, jest cykliczna;
2. ma tendencję do powtarzania się, eskaluje, nie zatrzymana przybiera na sile;
3. toczy się w wymiarze dominacja – uległość;
4. nie jest zjawiskiem niezależnym od udziału człowieka;
5. przejawia się w różnych formach.

Cykle przemocy:

Przemoc ma charakter cykliczny. Akt przemocy wobec osoby bliskiej bardzo rzadko jest incydem jednorazowym. Agresywne zachowania nasilają się wraz z upływem czasu, zarówno pod względem intensywności, jak i częstotliwości. Osoba doświadczająca przemocy bez pomocy z zewnątrz bardzo rzadko jest w stanie sama ją przerwać. Spowodowane jest to brakiem wiary w możliwość samoistnej zmiany zachowania sprawcy przemocy. Cykle przemocy zwykle przebiegają w trzech następujących po sobie fazach:

1. w fazie „*narastającego napięcia*” następuje wzrost napięcia i natężenie sytuacji konfliktowej;
2. w „*fazie ostrej przemocy*” (wybuch gniewu i wyładowania agresji) osoba poszkodowana skłonna jest do szukania pomocy, jednakże bez należytego wsparcia wycofuje się ze swoich działań w następującej później;
3. „*fazie miodowego miesiąca i skruchy*” i ze strony sprawcy, okazywanego przez niego żalu. Brak specjalistycznej pomocy powoduje nawrót przemocy spowodowanej ponownym wzrostem napięcia u sprawcy.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat , przy czym zwykle skracają się fazy „miodowego miesiąca”, wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają „fazy napięcia i gwałtownej przemocy”. To co kiedyś było w fazie „*miodowego miesiąca*” - przyjemności, przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie „*faza miodowego miesiąca*” zanika całkowicie i pozostają tylko dwie fazy.

Przemoc ukierunkowana jest głównie w stosunku do osób słabszych fizycznie, psychicznie o niskim poczuciu własnej wartości i uzależnionych od sprawcy. Ofiarami przemocy najczęściej zostają dzieci i kobiety. Jednakże coraz częściej zdarza się, że ofiarami przemocy stają się również mężczyźni. Szczególnie narażone na ataki przemocy są również osoby niepełnosprawne i ludzie w podeszłym wieku. Bardzo często przemoc związana jest ze spożywaniem przez sprawcę alkoholu lub innych substancji odurzających.

Konsekwencje doznawania przemocy

Przemoc domowa jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody dla zdrowia psychicznego jak i fizycznego ofiary przemocy. Zachowania takie wynikają z „*wyuczonej bezradności (PTSD)*” rozwijającej się na bazie życiowych doświadczeń sięgających nawet dzieciństwa czy też z „*zespołu stresu pourazowego*”, którego stopień nasilenia objawów tj. izolacji, depresji, poczucia wyobcowania, niepokoju, nagłego wybuchu złości, gniewu jest uzależniony od nasilenia przemocy i występuje tym intensywniej im większe było zagrożenie życia i straty ofiary. U osób doznających przemocy domowej można również zauważyć efekt „*Syndromu Sztokholmskiego*”, jako szczególny rodzaj przywiązania powstającego w sytuacji, kiedy sprawca ma całkowitą władzę nad życiem ofiary.

Konsekwencje doznawania przemocy można podzielić na:

1. konsekwencje fizyczne, to zarówno te, które są efektem pobicia (złamania kończyn, siniaki, krwiaki), jak i różnego rodzaju dolegliwości zdrowotne (ból głowy, mięśni lub żołądka, nadciśnienie tętnicze, dolegliwości kardiologiczne, gastrologiczne, psychiatryczne lub neurologiczne itp.);
2. konsekwencje emocjonalne, do których zaliczyć można: obniżenie poczucia własnej wartości, silne poczucie winy, obniżony nastrój, poczucie osamotnienia, drażliwość, brak szacunku dla samej siebie, dolegliwości psychosomatyczne, zaburzenia snu, kłopoty z koncentracją, sięganie po alkohol i inne substancje psychoaktywne w celu poradzenia sobie z problemem przemocy itp.
3. konsekwencje społeczne, wycofanie się z kontaktów z innymi ludźmi, izolowanie się, trudności w funkcjonowaniu w pracy itp.

2. Rodzaje udzielanej pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej

Osobie doświadczającej przemocy domowej udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

1. poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego; interwencji kryzysowej i wsparcia;
2. ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doświadczającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doświadczającej przemocy domowej; zapewnienia osobie doświadczającej przemocy domowej bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej;
3. badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
4. zapewnienia osobie doświadczającej przemocy domowej, która nie ma

tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc domową, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Osobie doznającej przemocy domowej udziela się informacji o dostępnych formach wsparcia.

3. Zespoły interdyscyplinarne

Ważną rolę w systemie przeciwdziałania przemocy domowej odgrywają zespoły interdyscyplinarne.

Zespół interdyscyplinarny jest to grupa ludzi, specjalistów z różnych dziedzin, zajmująca się rozwiązaniem konkretnego problemu przy wykorzystaniu zasobów będących w dyspozycji każdego z członków takiego zespołu. Zespoły te funkcjonują w ramach działalności miejskich lub gminnych ośrodków pomocy społecznej. Zespoły Interdyscyplinarne powoływane są do realizacji zadań ustawowych i ich celem jest przede wszystkim diagnozowanie problemu przemocy domowej, w dalszej kolejności działania zapobiegawcze, prewencyjne w środowiskach zagrożonych dewiacjami i patologią, a także podejmowanie interwencji w stosunku do osób dotkniętych przemocą. Jego funkcjonowanie określone jest w drodze porozumień zawartych między gminą a podmiotami niosącymi pomoc osobom doznającym przemocy domowej.

Skład zespołu to przedstawiciele:

W skład zespołu wchodzi przedstawiciele:

1. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
2. gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
3. Policji;
4. oświaty;
5. ochrony zdrowia;

6. organizacji pozarządowych;
7. kuratorzy sądowi.

W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi także przedstawiciele Żandarmerii Wojskowej, jeżeli Żandarmeria Wojskowa złoży taki wniosek do wójta, burmistrza albo prezydenta miasta w związku z zamieszkiwaniem na obszarze gminy żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową. W skład zespołu interdyscyplinarnego mogą wchodzić także prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Zadania zespołu interdyscyplinarnego:

1. integrowanie i koordynowanie działań w/w podmiotów;
2. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
3. podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą domową mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
4. inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową;
5. rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym;
6. inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc domową.

4. Grupa diagnostyczno-pomocowa

W celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej, a także realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 8, powołuje się grupę diagnostyczno-pomocową. Grupę diagnostyczno-pomocową powołuje zespół interdyscyplinarny niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania zgłoszenia o podejrzeniu wystąpienia przemocy domowej.

Skład grupy diagnostyczno-pomocowej

W podstawowy skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodzi:

1. pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;
2. funkcjonariusz Policji.

Skład grupy może być poszerzany w zależności od potrzeb.

Zadania grupy diagnostyczno-pomocowej :

Do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy w szczególności:

1. dokonanie, na podstawie procedury „Niebieskie Karty”, oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
2. realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia;
3. zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność;
4. realizacja działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
5. występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno--edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
6. występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;
7. monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”;

8. zakończenie procedury „Niebieskie Karty”;
9. dokumentowanie podejmowanych działań, stanowiących podstawę:
 - a) uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”,
 - b) wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
1. informowanie przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

5. Procedura „Niebieskie Karty”

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 r. w art. 9d ust 1. przewiduje możliwość podejmowania interwencji w środowisku, w którym ma miejsce przemoc. Interwencja ta odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy domowej ani osoby stosującej przemoc domową.

Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez osoby, o których mowa w art. 9a ust. 11-11d ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.

o przeciwdziałaniu przemocy domowej w związku z uzasadnionym podejrzeniem stosowania przemocy domowej.

Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje z chwilą wypełnienia formularza „Niebieska Karta - A” w przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej.

Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje w przypadku:

1. ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy domowej;

2. rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

6. Działania realizowane wobec sprawcy przemocy

W systemie przeciwdziałania przemocy domowej niezwykle ważne jest – obok działań edukacji społecznej nt. zjawiska przemocy domowej i informacji o miejscach udzielania pomocy oraz ochrony i wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej – prowadzenie oddziaływań w stosunku do osób stosujących przemoc domową. Jednym ze skuteczniejszych sposobów wpływających na zmianę sprawców przemocy domowej jest ich udział w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i programach psychologiczno-terapeutycznych. Ich opracowanie i realizacja to zadanie powiatu z zakresu administracji rządowej określone w art. 6 ust. 4 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową

Standard prowadzenia programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową obejmuje:

1. zmianę przekonań odbiorców programów korekcyjno-edukacyjnych dotyczących stosowania przemocy domowej;
2. powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy;
3. rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia, w tym bardziej efektywne radzenie sobie z emocjami, w tym złością lub poczuciem krzywdy w sytuacjach trudnych;
4. zmniejszenie przez uczestników programu skali zachowań opartych na sile i przemocy;
5. wzrost świadomości na temat zjawiska przemocy domowej i konsekwencji jej stosowania;

6. poszerzenie katalogu zachowań osób stosujących przemoc domową o zachowania alternatywne do krzywdzących w celu budowania relacji interpersonalnych opartych na poszanowaniu domowników i postawie partnerskiej;
7. kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez użycia przemocy domowej;
8. uznanie przez osobę stosującą przemoc domową swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
9. uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych

Osobę stosującą przemoc domową, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.

Programy korekcyjno-edukacyjne są prowadzone w formie spotkań indywidualnych lub grupowych. W szczególnie uzasadnionych przypadkach mogą być prowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiające porozumiewanie się na odległość.

Programy psychologiczno-terapeutyczne

Standard prowadzenia programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową obejmuje:

1. wzbudzanie motywacji wewnętrznej do zmiany zachowania przez analizę przyczyn postępowania i wgląd w mechanizmy własnych zachowań;
2. zdobycie lub poszerzenie wiedzy i umiejętności powstrzymywania się od zachowań przemocowych;

3. nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu problemów i konfliktów bez użycia przemocy;
4. nabycie i kształtowanie umiejętności prospołecznych, w tym: asertywności, empatii, rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, w tym radzenia sobie ze stresem, lękiem i złością;
5. poszerzanie samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych;
6. nabycie i doskonalenie umiejętności wychowawczych i rodzinnych opartych na wychowaniu bez przemocy;
7. rozwój umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych i partnerskich;
8. pogłębianie wiedzy na temat wpływu przemocy na relacje społeczne i sposobów jej przeciwdziałania;
9. diagnozowanie potrzeb i nabywanie umiejętności dobierania prawidłowych strategii w ich zaspokajaniu;
10. wzmacnianie postawy odpowiedzialności wobec siebie i innych.

Osobę stosującą przemoc domową, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.

Programy psychologiczno-terapeutyczne są prowadzone w formie spotkań indywidualnych i grupowych. W szczególnie uzasadnionych przypadkach mogą być prowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej umożliwiające porozumiewanie się na odległość.